

Markvartici a jejich místo v dějinách přemyslovských Čech

recenze knihy

V české zemi žili Lemberkové, Vartemberkové, Valdštejnové, páni z Michalovic, z Rotštejna či ze Zvířetic, kteří měli mnoho společného – erbovní figuru v podobě lva, urozenost a starobylost, rozsáhlý majetek, službu (někdy i mocenský boj proti) českému králi a původ, neboť „praotcem“ byl Markvart, komoří na dvoře knížete a později krále Vladislava II. (I.). Od panovníka obdržel rozsáhlé území u horního toku řeky Jizery a Markvartův potomek Heřman, pravděpodobně donátor cisterciáckého kláštera v Hradišti nad Jizerou (nyní obec Klášter Hradiště nad Jizerou), byl otcem tří synů - zakladatelů výše zmíněných rodů. Pánům erbu lva již byla pozornost věnována, ale monografie o rodu Markvarticů a jejich společenských i ekonomických vazbách v období přemyslovských Čech, je poprvé vydána v říjnu roku 2024.

PhDr. Jiří Zoul Sajbt je odborníkem na dějiny raně středověké šlechty, architektury, urbanismu a obchodních vztahů. Jeho kniha vznikala cca třináct let a výsledkem autorova důkladného badatelského přístupu i studia archivních pramenů je kompaktní a vyříbená publikace, ve které Markvartici defilují jako významná rodová dynastie. V sedmi kapitolách věnuje pozornost jejich mediálnímu obrazu v českém dějepisectví i dějinným počátkům a informuje o postupném vzniku jednotlivých rodů vzešlých z Markvarticů. Dále píše o sociálních vztazích a kultivaci krajiny, na které se Markvartici podíleli a předkládá plány i rozborů hmotových rekonstrukcí středověké církevní a hradní architektury (s akcentem ohledně výzkumů, které prováděl kastelolog Tomáš Durdík) pro porovnání se současnou podobou památkových objektů. Podrobně analyzuje genealogické údaje, včetně sporných míst markvartického rodokmenu i vývoj majetkové základny rodu v časovém rámci cca od poloviny 12. do počátku 14. století. V exkurzu do oblasti heraldiky, v souvislosti s erbovní figurou lva a spekulaci o její možné původní podobě lvíce, objektivně polemizuje s kolegy (např. heraldikové Stanislav Kasík a Milan Buben, historikové August Sedláček a Josef Vítězslav Šimák). Obzvláště zajímavě popisuje vazby na jednotlivé lokality (např. nositelé jména Jaroslav z rodu Markvarticů – Turnov, páni z Lemberka – hrad Lemberk a Jablonné v Podještědí, páni z Michalovic – hrady Michalovice, Velešín, Brandýs nad Labem, páni z Vartenberka – Sobotka, hrady Kost a Vartenberk ve Stráži pod Ralskem, popř. Valdštejnové – hrady Rotštejn, Kumburk, Návarov, Nístějka, Valdštejn). Pod drobnohledem autora je také pozemková držba se zřetelem k místu posledního odpočinku Markvarticů, kterým byl cisterciácký klášter (na jeho místě dnes stojí zámek, přestavěný na pivovar) v Hradišti nad Jizerou (nyní obec Klášter Hradiště nad Jizerou).

Publikace je doplněna mapami, na kterých lze spatřit rozsah majetku Markvarticů a schémata středověkých cest v české krajině, genealogickými tabulkami zjištěných či pravděpodobných rodových vazeb a množstvím fotografií. Barevná příloha obsahuje kvalitní snímky, ale na některých černobílých fotografiích lze obtížně rozeznat vyobrazené stavby, popř. heraldické figury na pečetích. Kniha obsahuje i nepřesnost zřejmě způsobenou opomenutím aktualizace v čase mezi korekturou rukopisu a jeho odevzdáním do tisku, vždyť zámek (dříve hrad) Vartenberk v Ralsku již není „notně zchátralý“ – dne 24. května 2024 byl v průběhu nákladné rekonstrukce otevřen prohlídkám pro veřejnost.

Monografie *Markvartici a jejich místo v dějinách přemyslovských Čech* náleží mezi nejlepší svazky edice *Šlechta zemí České koruny* a její autor dokazuje, že precizní badatelství lze „pěstovat“ v součtu schopností, nabytých znalostí, vytrvalosti a navíc i srdcem.

PhDr. Jiří Zoul Sajbt: Markvartici a jejich místo v dějinách přemyslovských Čech, edice Šlechta zemí České koruny: sv. 10, ISBN: 978-80-88030-85-0, 335 str., 1. vyd., Bohumír Němec – VEDUTA, nakladatelství a vydavatelství, České Budějovice v roce 2024.

Autor textu: Stanislav Vaněk

